

vettesse tűzbe a gazdag Franklin-Társulattal fényes papírosú igen korán kiadott Petőfi-jét, mert azt kijavítani ezernyi hibából lehetetlen. S más alkalommal Barabásunk is okulva ezeken, nem fog „tudományos“ műveket írni csak úgy röptében, a mint ezt újságíró korában, mások rossz példáját követve, jómaga is elsajátította.

Azzal fejezzük be hiányos ismertetésünket, hogy írunk nelyenként igen szép stilst mutathat föl. (101., 106., 115., 125., 134., 188., 253., 265., 268. lapokon.) Feltűnően emeli a hangzatosságot sok szép alliterációja is. (35., 77., 135—6., 146—7., 150—2., 168.) A próza hasonló zengzetességében csak az egy Csengery János Homeros-fordítása versenyez Barabásunkkal.

KANYARÓ F.

A meadvillei theologiai intézet.

(Amerika). Meadville, Pa. 1908. Febr. 26.

Két évvel ezelőtt, dr. György János, jelenleg a kolozsvári unitarius theologiai intézetben tanár, a meadvillei theologiai intézetbe jött, mint ez intézet első magyar hallgatója. Dr. György egy tanévet töltött ez intézetben. Az intézet második magyar hallgatója e sorok írója. E tények azonban nemcsak az illető hallgatókat érdeklik, hanem ugyanakkor egy új út nyitnak és nyitottak meg az együttműködésre az amerikai és magyar unitáriusok között. A magyar unitarius egyház történetében a külföldi testvérekkel való érintkezés, nem jelentéktelen. Éppen azért kötelességemnek tartom, hogy ez intézetről írjak.

A „Meadville Theological School“ 1844-ben alapított. Alapítója Huidekoper Jan Harm, hollandiai születésű, a vallás szabadságot szerető ember volt. 1804-ben telepedett le Meadvilleben, mint a „Hollandiai földmívelési egyesület“ képviselője s Frigyes nevű fiának segítségével alapította a „Meadville Theological School“-t. Az alapító levél 1846. készült s 1897-ben átdolgoztatott, mely szerint „attól, a ki az intézetbe belépni ohajt, semminemű dogmának az elfogadását követelni, illetve az által a tanulmányozástól elzárni senkit sem lehet.“ Az intézet nyitva áll minden belépni szándékozónak, nemre való tekintet nélkül, a kinek jelleme és előzetes tanulmányai az illető jövője iránt reményt nyujtanak.

Az intézet értesítőjéből idézem e szavakat: „Az intézet teljes

vizsgálódási szabadságot ad tanárnak és tanulónak egyaránt. Ugyanazokat a szabályokat alkalmazza a szentírás bírálásánál és magyarázásánál, mint bármely más irodalmi műnél. A theologiai problémákat ugyanolyan módszerek szerint tárgyalja, mint bármely más tudományos problémát. Nem az a célja, hogy egyes dogmákat állapítson meg, hanem az, hogy keresse az igazságot“.

Az intézet szellemét az értesítő így írja le: „Azt hisszük, hogy erkölcsi és vallásos igazságokat legsikeresebben sympathikus, nagylelkűen megbecsülő és férfias jámborság légkörében lehet megvizsgálni. Olyan tárgyakat, mint például a nem-keresztény vallások, nem azért vizsgáljuk, hogy hibákat találjunk bennük, hanem, hogy mi is eszünkbe tartsuk azokat a tanításokat, a melyeket azok magokban foglalnak. Hetenkénti gyűlések, naponkénti reggeli istentiszteletek tartása által az egyéni vallásos szellem és a missiói lelkesedés és melegség és élet szintén serkentve van. Egyike a legszembeötlőbb vonásoknak iskolai életünkben az a bizalmas és jóakaratu barátság és az a kedélyesség, mely a hallgatók közt uralkodik.“

Az egészséges szellemet ápolja az a gyönyörű környezet, a melyben az intézet van. Egy halom tetejéről, gyönyörű fákkal körülvéve, tekint be a másfél százéves főépület, két szomszéd épületével, a völgybe, a város középpontjára.

Az intézet hallgatóinak száma 20—40 között váltakozik. A hallgatók Amerikát hűen képviselik, mert miként Amerika népe annyiféle népből van telepítve, mint a mennyi nemzetiség van Európában, úgy az intézetben is jelenleg például nyolczféle nemzetiség van képviselve. És a nyolczféle vérből felépített kis testület talán jobban megérti egymást, mint akárhányszor az ugyanazon vérből származott testvérek. Fegyelmi esetről, hibákról az intézetben évek során át nincsen tudomás, hanem az amerikai evangelium, a békés haladás, intenzív munka az, a mi az embereket lefoglalja. Ezt a szabadságot talán sehol tanintézet hallgatói nem élvezik s alig hiszem, hogy lehetne egy intézetben erényesebb és tisztább s ártatlanabb és komolyabb életet találni a hallgatók között, mint ebben, a melynek felemelő és igazán nemes szellemét jelenleg én is élvezhetem.

Az intézet fősúlyát és tekintélyét tanári kara adja. Jelenleg hat rendes, egy helyettes tanára van. Ezenkívül egy tanárnő ad szónoklati órákat s két óraadó tanár zenét és éneket tanít.

Mint jelenlegi tanítvány tanárainról nem akarok jellemrajzot

irni. Minthogy egy pár közülök a theológiai irodalomban az első tekintélyek közt áll ma, szeretném a nevüket az olvasók előtt ismertebbé tenni. A kezemnél levő kis lexiconból, a mely Amerika neves embereinek a rövid életrajzait tartalmazza, pusztán kiírom pár tanáromnak pár életrajzi adatát és munkáját.

Jelenleg az intézet legrégebb tanára Christie F. Albert. A John Hopkins egyetemet végezvén Amerikában, később a berlini, heidelbergi és marburgi egyetemeken tanult 1889 – 93-ig. Visszatérvén, előbb középiskolai tanár, később a harvardi egyetemen helyettes tanár, s alig pár hónap múlva a Meadvillei Theol. School tanára lett.

Gilman N. P. a sociologia és ethica tanára. 1871-ben végezte a harvardi egyetemet. Három helyen volt unitárius lelkész. Később kevés ideig középiskolai tanár s nyolcz évig a „New-World“ című tudományos folyóirat szerkesztője. Munkái közül „Methods of Industrial peace“ című német nyelvre is le van fordítva. Más munkái: „A haszon megosztása a munkaadó és munkás között“. „A mindennapi élet aranszabályai“. „Socialismus és az amerikai szellem“.

Smith Henrich P. Dr. az ó-testamentum tanára. Amerikában a Lane theol. intézetet végezvén 1872—77-ig Berlinben és Lipsceben tanult.

Visszatérvén congregationalis lelkész volt. Később beutazta Egyiptomot és Palesztinát. Munkái: A „Biblia és Islam“, „Ó-testamentumi történelem“.

Southworth F. C. a gyakorlati theologia tanára. A harvardi egyetemen a theológiát végezvén, előbb középiskolai tanár, később unitárius lelkész s 1902. óta a Meadville Theol. School dékánja.

Dr. Doan C. T. és Bowen C. R. a legújabb tanárok az intézetnél, a kik szintén kitünő szakemberek.

Az intézet ez évi történetének lapjait az intézet legjobb barátjának Huidekoper G. Erzsébet asszonynak halála festi sötétre. Huidekoper G. E. neve szintén méltó arra, hogy ismertté legyen nemcsak az unitáriusok, hanem minden keresztény előtt. E nő az intézet jóllétét szívéen viselte s azt évről-évre adományokkal gazdagította. Életrajza a munkás, tiszta és nemes élet tüköre. Pár héttel ezelőtt, a halál hírért az intézetben az egész tanári-kar és ifjuság a legnagyobb megihletődéssel fogadta. Egy héttel a halál után az intézeti kápolnában emlék-istentisztelettel áldoztunk, az intézet nemes barátjának és jóltevőjének emlékére.

KISS SÁNDOR.

A liberalis vallásos mozgalom Indiában.¹

(Amerika) Meadville, 1908. mart. 15.

Nagy szerencsémnek tartom, hogy alkalman van magyar testvéreimnek informatiót adni hazámról és vallásomról. Egy ilyen cikkben a mozgalom különböző fazisait csak érinteni tudom s csak a fő elveket és eseményeket említhetem.

Nagyon régen, százévekkel Jézus születése előtt, India nagy philosophusainak tiszta monotheisticus vallása volt. A mi gyönyörű erdeinkben éltek ők esendben, elvonultan elmélkedve az Egy Istenről, a kit ők tiszteltek és imádtak. A köznép vallásos eszméje azonban nem volt monotheisticus. Ők a hindu pantheon ezer istencinek vitték áldozataikat. Az istentiszteletnek ez a polytheisticus formája fokozatosan a bálványimádásnak és babonának alacsony formájává degenerálódott, a papi hatalomnak és kasztoknak veszedelmes rendszerét teremtvén meg, a melyek aztán az igaz vallás életcrejét megtámadták. Reformátor reformátort követett hazánkban, a kik a népnek az egy igaz Isten imáadásához való visszavezetéséért küzdöttek. Az egy igaz Istent mély tisztelettel említik és imádják, a melyet kifejezve találunk az „Upanishad“-okban saját bölesei szavaival, a kik a kaszt rendszer és babonáság lánczát akarták lerázni.

Az új liberalis mozgalom Indiában, a mely Brahmo Somaj (olv. Brahmo Szomájdzs) név alatt ismeretes, a reformáló tényezőik egyike. A mozgalom vezetőit úgy tekinthetjük, mint a régi reformátorok utódait. A Brahmo Somaj azonban bizonyos tekintetben a más reform mozgalomaktól, a melyek Indiában ujabban keletkeztek s napjainkban keletkeznek, teljesen különbözik. Ez a különbség főleg abban áll, hogy a Brahmo Somaj ahelyett, hogy magát kizárólag India prófé-

¹ E sorokat Kiss Sándor barátunk hindu tanulójárta írta, ki Kalkuttában egyetemot végzett s most Meadville-ben theológiát hallgat. A folyóiratunk olvasói előtt ismeretes vallási mozgalomról e sorok közvetlenül szólnak. Szerk.